17/05/2021

Η κήρυξη της Επανάστασης στη Χαλκιδική και το Άγιον Όρος

/ Ελλάδα 1821 - 2021

Η Κήρυξη της Επανάστασης στη Μακεδονία ξεκίνησε το βράδυ της 16ης προς την 17η Μαΐου 1821 στη Χαλκιδική και συγκεκριμένα στον Πολύγυρο και τελείωσε στις 30 Οκτωβρίου 1821 στην Κασσάνδρα.

Κείμενο: Βασίλης Χάδος – Φωτογραφίες: Ραφαήλ Γεωργιάδης/ ope.gr

Αγωνιστές της Χαλκιδικής, ο Καπετάν Χάψας, ο Εμμανουήλ Παππάς, αγιορείτες μοναχοί με κορυφαίους τον Ηγούμενο της Μονή Εσφιγμένου Ευθύμιο και τον Νικηφόρο Ιβηρίτη πήραν τα όπλα και ξεκίνησαν μια γενναία προσπάθεια αποτίναξης του τουρκικού ζυγού παρά τις αντίξοες συνθήκες, και τον καλά οπλισμένο και πολυάριθμο οθωμανικό στρατό που βρίσκονταν στο στρατηγικής σημασίας κέντρο, τη Θεσσαλονίκη.

Τρία είναι τα ιστορικά γεγονότα-σταθμοί στην εξέλιξη της Επανάστασης:

1. Η 17η Μαΐου 1821 με την Επανάσταση στον Πολύγυρο.

Ο μουτεσελίμης Θεσσαλονίκης Γιουσούφ πασάς μαθαίνοντας τις κινήσεις των Ελλήνων στο Άγιο Όρος και τις επαναστατικές ενέργειες των ραγιάδων, διατάζει τους πρόκριτους της Χαλκιδικής να παρουσιασθούν στη Θεσσαλονίκη. Οι πρόκριτοι στέλνουν στη θέση τους άσημους ανθρώπους, που ο πασάς τους φυλακίζει στα υπόγεια του κονακιού του και διατάζει 2 διοικητές με 500 άνδρες έκαστος, να εισβάλλουν στη Χαλκιδική.

Η τουρκική φρουρά του Πολυγύρου, στις 16 Μαΐου αρχίζει να προκαλεί, να βρίζει, να απειλεί, να πυροβολεί τους κατοίκους και στο τέλος σκοτώνει τον πρόκριτο και πρόεδρο Κύρκο Παπαγεωργάκη, που ήταν φιλικός. Μετά την δολοφονία του δημάρχου του Πολυγύρου, οι κάτοικοι βρίσκονται σε αναβρασμό.

Ο τουρκικός στρατός έρχεται στον Πολύγυρο από τη Θεσσαλονίκη προκαλώντας καταστροφές και διώξεις. **Οι Χαλκιδικιώτες** μαζεύονται κρυφά και παίρνουν την απόφαση να προλάβουν τους Τούρκους. Το βράδυ της Παρασκευής 16ης προς ξημερώματα Σαββάτου 17ης Μαΐου παίρνουν τα όπλα και επιτίθενται κατά της τουρκικής φρουράς, την οποία εξοντώνουν. Έχοντας πάρει τα όπλα των Τούρκων, προχωρούν κατά των σωμάτων του τουρκικού στρατού, που επελαύνουν από τη Θεσσαλονίκη. Σε ενέδρα, κοντά την περιοχή του **Παλαιοκάστρου (Καατζίκ)** σε ένα τμήμα τουρκικού στρατού, σκοτώνονται τρεις Τούρκοι και τραυματίζονται άλλοι τρεις. Οι Τούρκοι υποχωρούν και επιστρέφουν στη Θεσσαλονίκη.

2. Η μάχη των Βασιλικών από τις 10-13 Ιουνίου 1821

Είκοσι περίπου μέρες μετά έχουμε την προέλαση των επαναστατών προς τη Θεσσαλονίκη. Η επανάσταση από μόνη της δεν αρκεί. Χρειάζεται να ακολουθήσει προέλαση, επίθεση και μάχη για τη απελευθέρωση των σκλαβωμένων αδελφών. Και αυτό έγινε. Και είχαμε τη φοβερή σύγκρουση του Χάψα και των συμπολεμιστών του στα Βασιλικά, στη λυσσαλέα εκείνη φονική μάχη με την αυτοθέλητη θυσία όλων των παλικαριών, μαζί και του καπετάνιου στο πεδίο της τιμής. Θυσία που μόνο με

εκείνη του Παπαφλέσσα στο Μανιάκι μπορεί να συγκριθεί.

Το σώμα του Καπετάν Χάψα, από την Αρναία μέσω Χολομώντα, φθάνει στα Βασιλικά, στην περιοχή Σέδες. Το σώμα του Εμμ. Παππά, μετά από συγκρούσεις με μικρές τουρκικές φρουρές, καταλαμβάνει θέσεις στα στενά της Ρεντίνας και στη Νέα Απολλωνία, για να εμποδίσει τον τουρκικό στρατό που έρχεται από τη Δράμα και τη Πόλη προς τη Νότια Ελλάδα. Η σύρραξη με τους Τούρκους δεν κράτησε πολύ, οι κακώς οπλισμένοι Έλληνες επαναστάτες υποχωρούν στο Άγιο Όρος. **Στις 16 Ιουνίου, ο Εμμ. Παππάς με 200 πολεμιστές καταφεύγει στον Πολύγυρο.** Λόγω έλλειψης πολεμοφοδίων, όλοι μαζί εγκαταλείπουν τον Πολύγυρο και υποχωρούν στην Κασσάνδρα.

Το σώμα του Καπετάν Χάψα υποχωρεί στα Βασιλικά. Κάτω από τη Μονή της Αγίας Αναστασίας, στη θέση «Κούτσουρο», γίνεται μια μάχη με τον τουρκικό στρατό και το ιππικό, όπου ο Καπετάν Χάψας και τα παλικάρια του πέφτουν στο πεδίο της μάχης, αφού έχουν σκοτώσει αρκετούς Τούρκους.

Μετά τη μάχη των Βασιλικών, οι Τούρκοι του Μπαϊράμ προχωρούν στο εσωτερικό της Χαλκιδικής και καταστρέφουν τα πάντα: Αγία Αναστασία, Βασιλικά, Γαλάτιστα, Βάβδος. Τον Πολύγυρο τον παραδίδει στις φλόγες και από τα 1.600 σπίτια μόνο 2-3 σώζονται. Όλοι οι κάτοικοι και οι πολεμιστές υποχωρούν στη Κασσάνδρα και προς τη θάλασσα. Πολλοί μπαίνουν στα πλοία και φεύγουν για τα νησιά. Ο Μπαϊράμ αφού πέρασε και κατέστρεψε πολλά χωριά της Χαλκιδικής,

φεύγει για τη Νότια Ελλάδα.

Σήμερα εις ανάμνηση αυτής της φονικής μάχης έχει στηθεί περικαλλές και μεγαλόπρεπο το μνημείο στο τόπο της θυσίας, κάτω από το μοναστήρι της Αγίας Αναστασίας, κατά πώς ταιριάζει στους γενναίους. Μνημόσυνο και απλός ο εορτασμός με πανηγυρικό και κατάθεση στεφανιών κάθε χρόνο τη δεύτερη Κυριακή του Ιουνίου, **με γενικό συντονιστή τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης «Ο Αριστοτέλης»,** με πρωτοβουλία, φροντίδα, δαπάνη και αγώνα του οποίου αναγέρθηκε το μνημείο.

3. Ο «Χαλασμός» της Κασσάνδρας στις 14 Νοεμβρίου 1821

Οι Έλληνες πολεμιστές που έμειναν στην Κασσάνδρα, οχυρώνονται **στη Ποτίδαια,** όπου αντιστέκονται μέχρι το φθινόπωρο. Τότε ο θηριώδης πασάς Αβδούδ Αβούδ με 18.000 άνδρες και ιππικό, φθάνει στα τέλη Οκτωβρίου απέναντι από το οχυρό των υπερασπιστών. Με διάφορα τεχνάσματα, στις 30 Οκτωβρίου 1821, καταφέρνει να περάσει την τάφρο και να κάμψει την αντίσταση των επαναστατών. **Ο Αβούδ** προχωρεί σε φοβερές καταστροφές κατά των χωριών της Κασσάνδρας, και τα γεγονότα αυτά έμειναν στην ιστορία με τον χαρακτηρισμό «Χαλασμός». Ο Αβούδ μετά την Κασσάνδρα, ολοκλήρωσε την κατάληψη όλης της Χαλκιδικής και του Αγίου Όρους, όπου επέβαλε πολύ σκληρές συνέπειες. Ο Εμμ. Παππάς, που είχε καταφύγει στο Άγιο Όρος, σώθηκε φεύγοντας προς την Ύδρα, αλλά εξέπνευσε εν πλω.

Ο «Χαλασμός» χιλιοτραγουδήθηκε, μοιρολογήθηκε, υμνήθηκε ως γεγονός μέγιστης αυτοθυσίας και λεβεντιάς στην υπεράσπιση του πατρίου εδάφους, αλλά και ως τόπος μαρτυρίου των χιλιάδων ανυπεράσπιστων παιδιών, γυναικών και γερόντων, που έπεσαν στα χέρια του εχθρού και υπέστησαν φρικτό θάνατο από τα φοβερά βασανιστήρια.

Η επανάσταση της Χαλκιδικής έληξε οριστικά με την **παράδοση του Αγίου Όρους, τον Ιανουάριο του 1822.** Αναμφίβολα η εξέγερση στην **Μακεδονία** δεν είχε οργανωθεί επαρκώς και τα αποτελέσματα της υπήρξαν τραγικά για τους Έλληνες των περιοχών αυτών. Σημαντικός παράγοντας αποτυχίας της εξέγερσης, ήταν και η κοντινή θέση της Χαλκιδικής σε σχέση με την Οθωμανική πρωτεύουσα της Κωνσταντινούπολης και την παρουσία μεγάλων στρατιωτικών μονάδων της Αυτοκρατορίας. Η προσφορά όμως της εξέγερσης της Χαλκιδικής στην Ελληνική Επανάσταση του 1821 υπήρξε σημαντική. **Οι Μακεδόνες επαναστάτες** και οι χίλιοι και πλέον μοναχοί του Αγίου Όρους που πήραν τα όπλα επί έξι περίπου μήνες απασχόλησαν μεγάλο αριθμό τουρκικών δυνάμεων. Έτσι δόθηκε ο απαραίτητος χρόνος για να εδραιωθεί **η Επανάσταση στη Στερεά Ελλάδα και στην Πελοπόννησο.**

ΟΣΤΕΟΦΥΛΑΚΙΟΝ
Rafail Georgiadis - Ope.gr

ΟΣΤΕΟΦΥΛΑΚΙΟΝ
ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ
ΤΗ, 2-5-1905
ΙΩΑΝΝΗ ΝΤΑΦΩΤΗ
Rafail Georgiadis - Ope.gr

ΜΝΗΜΕΙΟΝ
ΑΝΕΓΕΡΘΕΝ ΜΕΡΙΜΝΗ ΤΟΥ
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
«ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»
ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΩΝ
ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΕΩΝ
1997
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΔΩΡΕΑ ΑΔΕΛΦΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
Rafail Georgiadis - Ope.gr

ΚΡΑΤΑ ΑΝΤΡΕΙΩΜΕΝΕ ΣΤΡΑΤΗΓΕ
ΠΙΣΤΑ ΤΙΣ ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ
ΠΟΥ ΣΟΥ ΟΡΙΣΑΝ ΣΠΕΡΝΟΝΤΑΣ
ΚΟΥΦΕΣ ΧΙΛΙΕΣ ΕΛΠΙΔΕΣ
ΚΙ ΑΦΗΝΟΝΤΑΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ
ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ
ΠΩΣ ΚΑΤΑΚΤΟΥΝ
ΟΙ ΑΔΟΥΛΩΤΟΙ
ΤΗΣ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ ΤΗ ΝΙΚΗ
ΤΑ ΜΑΡΜΑΡΑ
ΕΙΝΑΙ ΔΩΡΕΑ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΡΤΑΣ ΑΕΒΕ
1997
Rafail Georgiadis - Ope.gr

Rafail Georgiadis - Opg.gr

ΔΕΙΤΕ ΕΠΙΣΗΣ: Εορτασμός της επετείου της Επανάστασης του ’21 στη Χαλκιδική